

charles MACKERRAS

– 100. godišnjica rođenja

ivan supek

Moje upoznavanje s glazbom Leoša Janačka zbio se davno i to kroz njegovu Glagoljsku misu posredstvom Trećeg programa Radija Zagreb. Charles Mackerras (1925.-2010.) snimio je tu izvedbu 1979. godine u Brnu. Djelo me odmah privuklo svojim neobičnim glazbenim idiomom, ali i „čudnim“ jezikom koji mi je bio neuobičajeno poznat iako nesumnjivo hrvatski jezik to ipak nije bio. Zaintrigiran počeo sam istraživati po enciklopedijama, a što sam više doznavao o tom moravskom skladatelju sve više sam želio još jednom poslušati i to glazbeno djelo, ali i druge skladbe tog skladatelja. To onda nije bilo lako ostvariti. Četrdesetak godina kasnije u mojoj diskoteci se nalazi pet izvedbi Glagoljske mise, niz simfonijskih skladbi i opera i to upravo pretežito u izvedbama Charlesa Mackerrasa čiju obljetnicu obilježavamo ove godine.

Znatno veći izvedbi prošlo je kroz moju diskoteku ne zadržavši se u njoj iz nekoliko razloga. Pronicljivom čitatelju bit će odmah jasno da će čitav niz izvedbi „pasti“ na osnovnim elementima – nepoznavanju jezika i izgovora ili nerazumijevanju ili nepotpunom shvaćanju skladateljeva glazbenog idioma. Ta boljka prati pretežiti veći dio zapadnih izvedbi, pogotovo kada su dobro snimljene pa možemo lako pratiti i dikciju i glazbeni slog. Češke izvedbe bolje izlaze na kraj s tim aspektima izvedbe. No upravo je Charles Mackerras bio glavni zamašnjak u otkrivanju Janačkovih djela i lucidnom tumačenju njegovog cjelokupnog glazbenog opusa.

Taj kozmopolit rođen je u SAD-u, odrastao u Australiji, preselio se u Veliku Britaniju 1947. godine i već te iste godine dobiva stipendiju British Councila za studij u Pragu kod čuvenog češkog dirigenta Vaclava Talicha.

Kolega iz orkestra, oboist Jiří Tancibudek, upoznaje ga s glazbom Leoša Janačka i pobuđuje Mackerrasov interes za skladateljeva djela. Njegove izvedbe Janačkovih djela (ali i Händelovih, i Mozartovih, i Dvořákovih...) tijekom sljedećih decenija, pogotovo Janačkovih opera, promaknule su ga s pravom među ponajbolje dirigente druge polovice 20. stoljeća. (Izbor iz njegove ekstenzivne diskografije pogledajte na našoj web stranici: https://wam.hr/sadrzaj/arhiva_pdf/Diskografija_Mackerras.pdf)

No vratimo se još malo na *Glagoljsku misu* ili u izvorniku *Mšu glagolskaju*. Janačkov život obilježile su osobne tragedije i razočaran crkvom postao je uvjerenim ateistom i to je prvenstveni razlog što namjerno pravi otklon od „standarda“ i odabire stari glagoljaški tekst koji se rabio prigodom proslave dana sv. Čirila i Metoda. On jednostavno nije želio upotrijebiti ni latinski ni ortodoksni obrazac već se vraća korijenima i tekstu što su ga za slavenski puk priredili Ciril i Metod još u 9. stoljeću zapisujući ga glagoljaškim pismom. Naravno i upotrijebljeni glazbeni idiom bio je podjednako neobičan – gotovo minimalistička repetitivnost, brza izmjena liričnih i dramatskih dijelova, neobična instrumentacija, te vrlo neposredna i sugestivna upotreba izgovorene riječi jasno govore o njegovoj nakani da ovim djelom načini što je moguće veći otklon od uvriježene crkvene tradicije. *Glagoljskom misom* on slavi život, i to ne onaj zagrobni, već naš ljudski život i njegovu (nad)moć nad smrću i tamom, i stoga bi se ona i trebala izvoditi na otvorenom prostoru, u prirodi, a ne u skučenosti i tami uobičajenih crkvenih prostora. Te aspekte sjajno je shvatio i unio u svoje izvedbe Charles Mackerras koji je najuvjerljiviji i najpromišljeniji interpret Janačkova kompleksnog idioma.